

महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल)नियम, १९६१.

सार्वजनिक आरोग्य विभाग

सचिवालय मुंबई.

दिनांक ९ मे १९६१/ वैशाख १९, १८८३.

क्रमांक एमएमजी १०५८ - एस - पुढील, " महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१" सर्वसाधारण माहितीकरिता प्रसिध्द करण्यात येत आहे. :-

१. संक्षिप्त नाव व प्रारंभ :-

- (१) या नियमांना महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१ असे म्हणता येईल.
- (२) ते संपूर्ण महाराष्ट्र राज्यात लागू होतील.
- (३) ते १ जून १९६१ पासून अमलात येतील.

त्या तारखेपासून, महाराष्ट्र राज्याच्या शासकीय कर्मचाऱ्यांना लागू असणारे, भूतपूर्व मुंबई राज्य, मध्यप्रदेश राज्य व हैदराबाद राज्य यांचे, शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या वैद्यकीय देखभालीसंबंधीचे नियम व आदेश निरसित होतील.

२. व्याख्या :-

या नियमांमध्ये, विषयानुसार किंवा संदर्भानुसार एतद्विरुध्द काहीही नसेल तर -

- (१) "रुग्ण " म्हणजे, शासकीय कर्मचारी किंवा त्याच्या कुटुंबातील कोणतीही व्यक्ती;
- (२) "शासकीय कर्मचारी " म्हणजे, रोजंदारीवर नेमलेला कर्मचारीवर्ग वगळता, महाराष्ट्र शासनाने पूर्णवेळ तत्वावर नेमलेली कोणतीही व्यक्ती, मग ती कायम असो किंवा तात्पुरती असो - आणि त्यामध्ये -
 - (अ) रजेवर असलेला किंवा निर्लंबित केलेला (Under Suspension) शासकीय कर्मचारी ; आणि
 - (ब) कोणत्याही शासकीय रुग्णालयातील मानसेवी वैद्यकीय अधिकारी ;
 - (क) एक वर्षपेक्षा कमी नसलेली सेवा झालेले व मासिक दराने वेतन घेणारे कार्यव्ययी आस्थापनेवर (work changed Establishment) नेमलेले कर्मचारी यांचा समावेश होतो.

महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१.

(३) "कुटुंब" म्हणजे,

(एक) शासकीय कर्मचाऱ्याची पत्नी किंवा पती ;

(दोन) शासकीय कर्मचाऱ्यावर अवलंबून असतील अशी शासकीय कर्मचाऱ्याची औरस मुले, सावत्र मुले, कायदेशीर दत्तक घेतलेली मुले;

(तीन) शासकीय कर्मचाऱ्यावर पूर्णपणे अवलंबून असलेले शासकीय कर्मचाऱ्याचे आईवडील;

टीप :- महिला शासकीय कर्मचाऱ्याला तिच्यावर पूर्णपणे अवलंबून असलेल्या आणि तिच्या बरोबर राहत असलेल्या तिच्या आईवडिलांची किंवा तिच्या सासु-सासऱ्याची निवड करता येईल.

(चार) शासकीय कर्मचाऱ्यावर पूर्णपणे अवलंबून असलेल्या १८ वयाखालील अविवाहित भाऊ;

(पाच) शासकीय कर्मचाऱ्यावर पूर्णपणे अवलंबून असलेल्या (वय लक्षात न घेता) अविवाहित बहीणी.

(सहा) महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१ खाली प्रतिपूर्ति करण्यासाठी अंशकालिन तत्वावरील नोकरी व्यतिरिक्त अन्य नोकरीस असलेली शासकीय कर्मचाऱ्याची मुले आणि अविवाहीत मुली ही लाभदायक नोकरीत असल्याचे समजण्यात येईल आणि ती त्यांच्यावर अवलंबून असल्याचे मानण्यात येणार नाही.

(सात) निवृत्तिवेतन घेत असलेले शासकीय कर्मचाऱ्याचे आईवडील, हे त्यांचे कमाल उत्पन्न दरमहा रुपये + [५००] असेल या अटीस अधीन राहून शासकीय कर्मचाऱ्यावर अवलंबून असल्याचे समजण्यात येईल.

(आठ) यथास्थिती शासकीय कर्मचाऱ्याचा पती किंवा पत्नी वैद्यकीय भत्ता देणाऱ्या किंवा वैद्यकीय सुविधा पुरविणाऱ्या राज्य शासन, रेल्वे, संरक्षण, शासनाच्या मालकीची संघटना किंवा खाजगी संघटना यामध्ये काम करीत असेल तर त्याला / तिला "महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१" अन्वये सवलतीचा लाभ घेण्याचा किंवा तो/ ती काम करीत असलेल्या संघटनेने ठरविलेल्या सवलतीचा लाभ घेण्याचा हक्क असेल.

(४) "प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकारी (Authorised Medical Attendent)" म्हणजे -

नियम ६२ - व्यवस्था

(अ) ज्याचे वेतन दरमहा रु. ५०० पेक्षा कमी नाही अशा शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या, त्याचप्रमाणे मुंबईतील इतर कोणत्याही राजपत्रित अधिकाऱ्यांच्या बाबतीत, मुंबईतील शासकीय रुग्णालयांचा अधीक्षक किंवा त्याने याबाबतीत प्राधिकृत केलेल्या इतर कोणताही अधिकारी आपि- मुफसल क्षेत्रात, जिल्हा शल्यचिकित्सक किंवा यथास्थिती जिल्हा वैद्यकीय अधिकारी किंवा याबाबतीत त्यांनी प्राधिकृत केलेल्या इतर कोणताही अधिकारी.

(ब) ज्या अराजपत्रित शासकीय कर्मचाऱ्यांचे वेतन दरमहा रु. १५० पेक्षा जास्त परंतु दरमहा रु. ५०० पेक्षा कमी असेल अशा कर्मचाऱ्यांच्या बाबतीत, ज्या ठिकाणाच्या किंवा जिल्ह्याच्या मुख्यालयाच्या ठिकाणचा महाराष्ट्र वैद्यकीय सेवा वर्ग दोनचा अधिकारी:

(क) ज्या शासकीय कर्मचाऱ्यांचे वेतन दरमहा रु. १५० किंवा कमी असेल त्यांच्या बाबतीत, महाराष्ट्र वैद्यकीय सेवा वर्ग तीन किंवा महाराष्ट्र वैद्यकीय सेवा वर्ग तीन (अ) मधील त्या ठिकाणचा किंवा त्याच्या जवळपासच्या ठिकाणचा अधिकारी.

टीप १:- ज्या ठिकाणी महाराष्ट्र वैद्यकीय सेवा वर्ग दोन किंवा ३, वर्ग तीन (अ) मध्ये दोन किंवा अधिक अधिकारी असतील त्या ठिकाणी त्या अधिकाऱ्यांपैकी वरिष्ठतम अधिकारी हा, पोटनियम (४) च्या खंड (ब) आणि (क) च्या प्रयोजनासाठी प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकारी असेल.

टीप २:- ज्या ठिकाणी वरील तीन प्रवर्गांपैकी कोणत्याही प्रवर्गाचा एकच प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकारी असेल त्या ठिकाणी वैद्यकीय देखभाल व उपचार याची गरज असणाऱ्या कोणत्याही शासकीय कर्मचाऱ्यांसाठी तो सक्षम प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकारी असेल.

टीप ३:- कोणत्याही शासकीय कर्मचाऱ्यांचा प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकारी हा, महाराष्ट्र राज्यामध्ये ज्या ठिकाणी तो कर्मचारी किंवा त्याच्या कुटुंबातील व्यक्ती आजारी पडेल त्या ठिकाणच्या संदर्भात ठरवण्यात येईल- ते ठिकाण त्याला नोकरीवर पाठवल्याचे ठिकाण असो, त्याचे तापूरते राहण्याचे ठिकाण असो किंवा तेथे तो रजा घालवत असेल असे ठिकाण असो.

महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१

- (५) "शासकीय रुग्णालयात" म्हणजे, संपूर्णपणे शासनाच्या नियंत्रणाखाली असणारे शासकीय रुग्णालय/ दवाखाना/ प्रसूतिगृह/ प्राथमिक आरोग्य केंद्र, वैद्यक व्यवसायीचे अर्धसहाय्यित केंद्र आणि राज्य मदत देत असलेले कोणतेही रुग्णालय/ दवाखाना /प्रसूतिगृह आणि नगरपालिकेची आणि जिल्हा परिषदेची रुग्णालये/ दवाखाने आणि त्यामध्ये, ज्या बाबतीत पूर्वक्तपैकी कोणतीही संस्था उपलब्ध नसेल त्याबाबतीत, कोणत्याही लष्करी रुग्णालयाचा समावेश होतो.

टीप :- सामान्यतः शासकीय कर्मचाऱ्यांने आणि त्यांच्या कुटुंबीयांने शासकीय रुग्णालयातून उपचार घ्यावेत. वरील नियमांन्वये मान्यताप्राप्त असलेल्या अशासकीय रुग्णालयांमध्ये/ दवाखान्यांमध्ये, उपचार करून घेण्यापूर्वी गंभीर प्रकरणे वगळता, शासकीय कर्मचाऱ्यांनी न चुकता त्यांच्या प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्यांचा सल्ला घ्यावा. शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र. एमएजी - १०८१/ ४९०७/ पीएच - १ ए, दि. १९-१०-८३, १९-१०-८४ यामध्ये नमूद केलेल्या १८ आजाराखेरीज एखाद्या गंभीर आजारांच्याबाबतीत जर त्यांना एखाद्या अशासकीय रुग्णालये/ दवाखाना इत्यादीमध्ये दाखल व्हावयाचे झाल्यास तसे त्यांच्या प्राधिकृत देखभाल अधिकाऱ्यांस ताबडतोब कळविले पाहिजे.

- (६) "वैद्यकीय देखभाल" म्हणजे, प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्यांने शासकीय रुग्णालयात किंवा रुग्ण जर शासकीय रुग्णालयात जाण्याच्या परिस्थितीत नसेल तर रुग्णाच्या घरी किंवा त्यांने आधी मान्य केले असेल तर प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्यांच्या रोगचिकित्सा कक्षामध्ये (कन्सल्टिंग रुम) केलेली देखभाल आणि त्यामध्ये पुढील गोष्टींचा समावेश होतो :-

(अ) शासकीय रुग्णालयात किंवा शासकीय प्रयोगशाळेत उपलब्ध असतील आणि प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्यांस आवश्यक वाटतील अशा, रोगनिदानाच्या प्रयोजनाकरिता करावयाच्या परीक्षेच्या व अन्वेषणाच्या विकृति चिकित्साविषयक, अणुजीव शास्त्राविषयक, क्ष - किरण विषयक आणि इतर पध्दती; आणि

(ब) प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकारी आवश्यक असल्याचे प्रमाणित करील असा, विशेषज्ञ किंवा वैद्यकीय अधिकारी

प्राधिकृत देखभाल अधिकाऱ्याशी विचार- विनिमय करून ठरवील त्या मर्यादित व तशा रीतीने घ्यावयाचा शासकीय विशेषज्ञाचा म्हणजे शासकीय रुग्णालयाला संलग्न अशा मानसेवी वैद्यकीय अधिकाऱ्याचा किंवा शासनाच्या सेवेत असणाऱ्या इतर कोणत्याही वैद्यकीय अधिकाऱ्याचा किंवा तसे अधिकारी नसतील तर इतर कोणत्याही विशेषज्ञाचा सल्ला.

(७) उपचार " म्हणजे जेथे रुग्णावर उपचार करण्यात येईल अशा शासकीय रुग्णालयात उपलब्ध अशा सर्व वैद्यकीय आणि शल्यचिकित्साविषयक सुविधांचा उपयोग व त्यात पुढील गोष्टींचा समावेश होतो :-

- (अ) प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याला आवश्यक वाटतील अशा, विकृती चिकित्साविषयक, अणुजीव शास्त्रविषयक, क्ष-किरण शास्त्रविषयक पध्दती किंवा अन्वेषणाच्या अन्य पध्दतीचा वापर करणे;
- (ब) राज्यातील शासकीय रुग्णालयांमध्ये सर्वसाधारणपणे उपलब्ध असतील अशी विशेष किंवा सामान्य औषधे, लस, रक्तजल (Sera) किंवा त्यासंबंधीचे इतर उपचार विषयक पदार्थ पुरवणे;
- (क) शासकीय रुग्णालयांमध्ये सर्वसाधारणपणे उपलब्ध नसतील आणि रुग्णाची स्थिती सुधारण्यासाठी किंवा बिघडण्यास प्रतिबंध होण्यासाठी आवश्यक असल्याबद्दल प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकारी लेखी प्रमाणित करील अशी औषधे, लस, रक्तजल किंवा त्यासंबंधीचे उपचार विषयक पदार्थ पुरवणे;
- (ड) जेथे रुग्णाला दाखल केले असेल अशा रुग्णालयात सर्वसाधारणपणे पुरवण्यात येणारी सर्वसाधारण वॉर्डातील जागा पुरवणे.

टीप :- रुग्णालयांमध्ये विशेष जागा उपलब्ध असेल आणि जर अशी विशेष जागा घेण्याची रुग्णाची इच्छा असेल व अशा जागेबद्दलच्या आकारापैकी - मग तो आहारासह असो किंवा आहाराशिवाय असो - ५० टक्के आकार देण्याची हमी देईल तर त्याला विशेष जागा पुरवण्यात येईल.

- (ई) त्या रुग्णालयाकडून आंतर रुग्णांना सर्वसाधारणपणे देण्यात येतात अशा शुश्रूषाविषयक सोयी.

टीप :- जेथे रुग्णाची योग्य ती शुश्रूषा करण्यात नोकरीवरील परिचर्या कर्मचारी अपुरे असतील अशा शासकीय रुग्णालयात किंवा जर रुग्णाला विशेष परिचर्या सुविधा आवश्यक असण्याइतपत त्याची परिस्थिती (गंभीर) असेल तर प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्यास त्याच्या स्वेच्छानिर्णयानुसार, त्याला आवश्यक वाटेल अशा कालावधीसाठी एक जादा परिचारिका नेमता येईल :

- (फ) त्या रुग्णालयाकडून इतर रुग्णांना सर्वसाधारणपणे देण्यात येतो असा आहार;
- (ग) महिला रुग्णांचे बाळंतपण;
- (ह) रक्त संक्रामण (ट्रान्स्फ्युजन) सेवा;
- (आय) शासकीय दंतोपचार रुग्णालयामध्ये कवळी इत्यादींचा खर्च वगळून उपलब्ध होणारे सर्व दंतोपचार;
- (जे) आवश्यक असेल तेथे, रुग्णाला रुग्णालयात नेण्याकरिता रुग्णवाहिका सेवेची तरतुद करणे;

टीप :- रुग्णवाहिका सेवा आवश्यक असेल आणि ती उपलब्ध नसेल तेव्हा रुग्णाला आणि त्याच्या/ तिच्या परिचराला, आवश्यक असेल तर प्रवासाच्या नित्याच्या पध्दतीने इष्ट स्थानी प्रवासी लवकरात लवकर पोचेल अशा निकटतम मार्गाने प्रवास करता येईल. शंकास्पद प्रकरणाच्या बाबतीत प्राधिकृत देखभाल अधिकारी निकटतम अत्यंत स्वस्त दराचा मार्ग ठरवू शकेल. जर प्रत्येक मार्ग हा ५ किलोमीटरपेक्षा अधिक अंतराचा असेल तरच ही सवलत अनज्ञेय आहे.

- (के) (एक) मधुमेह झाल्याचे कळल्यानंतर एक वर्षाच्या कालावधीत केलेले मधुमेहाचे उपचार हे रोगाच्या प्राथमिक अवस्थेतील असल्याचे समजण्यात यावेत आणि मधुमेहाचे प्रथम निदान झाल्यानंतर, पहिल्या एका वर्षामधील उपचारासंबंधीच्या मागण्या, संबंधीत प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याने, परिशिष्ट ६ मध्ये जोडलेल्या विहित नमुन्यात दिलेल्या प्रमाणपत्राच्या आधारावर संबंधीत कार्यालयास स्वीकारता येतील.

शासकीय कर्मचार्याने, रोगाचे प्रथम निदान झाल्याची तारीख मागणीमध्ये दर्शविणे आवश्यक आहे.

(दोन) रोगाच्या प्राथमिक अवस्थेनंतरच्या उपचारासाठी मंजुरी देणारा प्राधिकारी अशा उपचाराची सतत गरज असल्याचे प्रमाणित करणारे, जवळच्या नागरी शल्यचिकित्सकाचे प्रमाणपत्र त्याच्या स्वेच्छानिर्णयानुसार रुग्णास सादर करण्यास भाग पाडू शकेल;

(८) " राज्य " म्हणजे महाराष्ट्र राज्य.

+ कमाल उत्पन्न मर्यादा रु. २५०/- वाढवून रु ५००/- शासन निर्णय क्र. एम ए जी/ १०९२/६३४/ सी आर - ६५/ आरोग्य - ७ दि. २१-८-१९९२ नुसार करण्यात आली.

विवेचन

नियम २ मधील तरतुदी वाचतांना खालील शासन निर्णय वाचणे योग्य होईल.

१. शासन निर्णय क्र. एम ए जी १०६७/ २८०५० - एस, दि. ६-९-१९६७ .
२. शासन निर्णय क्र. एम ए जी १०८५/३७७/ आरोग्य - ९, दि: २५-३-१९८६.
३. शासन निर्णय क्र. एम ए जी १०९२/ १६७७/ सी आर २२९/ आरोग्य - ७, दि. २३-७-१९९२.

कुटूंब :- नियम क्र. २(३) मध्ये " कुटूंब " या शब्दाची व्याख्या केली आहे. त्याबद्दल व्यक्त केलेल्या शंकाबद्दल शासनाने शंका निरसन करण्याच्या हेतूने वरील दुसऱ्या क्रमांकावरील शासन निर्णय प्रसिध्द केला आहे.

शासन निर्णय दि. २५-३-१९७६ मध्ये असा निर्णय घेण्यात आला आहे की कायद्याने घटस्फोटीत निराधार महिला आपल्या भावावर किंवा आई-वडिलांवर अवलंबून असेल व तिचे पोटगी वगैरे घरून मासिक उत्पन्न रु. २५०/- पेक्षा जास्त नसेल अशा स्त्रीचे वय लक्षात न घेता, तिचा समावेश शासकीय कर्मचार्यांच्या कुटूंबामध्ये करण्यात येईल.

सेवा निवृत्त पती/ पत्नी :- शासन निर्णय दि. २३-७-१९९२ मध्ये नियम क्रमांक २(३) (सात) मध्ये आई, वडील, घटस्फोटीत बहीण यांच्यासाठी विहित केलेली उत्पन्नाची मर्यादा व पती किंवा पत्नी सेवानिवृत्त कर्मचारी असतील तर ते एकमेकावर अवलंबित आहेत हे समजण्याबाबत स्पष्टीकरण केले आहे.

बाळंतपण :- नियम क्रमांक २ (७)(ग)मध्ये " बाळंतपण " हा शब्द वापरला आहे. त्याचा अर्थ व स्पष्टीकरण शासन निर्णय दि. ६-९-१९६७ मध्ये दिला आहे.

वरील सर्व शासन निर्णय भाग - २ मध्ये समाविष्ट केलेले आहेत.

३. शासकीय कर्मचाऱ्याने मोफत वैद्यकीय परिचर्येसाठी खर्च केलेल्या कोणत्याही रकमेची वैद्यकीय प्रतिपूर्ती:-

- (१) रुग्णाला विनामूल्य वैद्यकीय उपचाराचा हक्क राहिल.
- (२) जेव्हा पोट- नियम (१)खाली विनामूल्य वैद्यकीय उपचाराचा रुग्णाला हक्क असेल तेव्हा प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे लेखी प्रमाणपत्र प्रस्तुत केल्यानंतर, त्याने अशा उपचारादाखल खर्च केलेल्या कोणत्याही रकमेची प्रतिपूर्ती शासनाकडून शासकीय कर्मचाऱ्यास करण्यात येईल.

टीप:- रुग्णाच्या निवासस्थानची शुश्रूषा १० दिवसांहून अधिक काळ चालू राहाण्याची शक्यता आहे असे प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे मत असेल तर प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकारी, रुग्णावरील उपचारासाठी जरूर त्या सोयी सर्वात जवळच्या ज्या शासकीय रुग्णालयात उपलब्ध असतील त्या शासकीय रुग्णालयात रुग्णाला पाठवील.

४. सर्वात जवळच्या शासकीय विशेषज्ञांनी केलेली किंवा इतर कोणत्याही वैद्यकीय अधिकाऱ्याने केलेली वैद्यकीय देखभाल आणि त्यांना अनुज्ञेय असलेला प्रवास भत्ता व फी आणि त्यासाठी शासकीय कर्मचाऱ्याचा प्रवास भत्ता :-

- (१) जर प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे असे मत असेल की, स्वतःखेरीज आणखी कोणा व्यक्तीची वैद्यकीय देखभाल आवश्यक आहे अशी रुग्णाची परिस्थिती आहे, तर तो मुंबईच्या बाबतीत महाराष्ट्र शासनाच्या आरोग्य सेवा संचालक, मुंबई यांच्या पूर्व-मान्यतेने आणि मुफसल भागामध्ये संबंधित जिल्ह्याच्या जिल्हा शल्य शल्यचिकित्सकाच्या पूर्वमान्यतेने आणि स्वतः जिल्हा शल्यचिकित्सक हाच प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकारी असेल तर संबंधित विभागाच्या आरोग्य सेवा उपसंचालकाच्या पूर्वमान्यतेने ही मान्यता लेखी घेण्यात येईल -

(अ) रुग्णाला सर्वात जवळच्या शासकीय विशेषज्ञाकडे किंवा त्याच्या मते रुग्णाला ज्याची वैद्यकीय देखभाल आवश्यक असेल अशा इतर कोणत्याही वैद्यकीय अधिकाऱ्याकडे पाठवू शकेल ; किंवा

(ब) जर प्रवास झेपणार नाही इतपत रुग्ण आजारी असेल तर अशा विशेषज्ञाला किंवा इतर वैद्यकीय अधिकाऱ्याला रुग्णाची देखभाल करण्यासाठी बोलावू शकेल.

टीप:- जर पूर्वपरवानगी घेण्यामुळे विलंब होऊन रुग्णाच्या प्रकृतीस धोका पोहोचण्याची शक्यता असेल तर प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्यास, या

पोटनियमाच्या (अ) आणि (ब) मध्ये दिल्याप्रमाणे उपाययोजना करता येईल व त्याच्या वरिष्ठ अधिकाऱ्यास तो नंतर तात्काळ अहवाल पाठवील.

- (२) पोटनियम (१) च्या खंड (अ) खाली, सर्वात जवळच्या शासकीय विशेषज्ञाकडे किंवा इतर वैद्यकीय अधिकाऱ्याकडे पाठवलेल्या रुग्णास, प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे त्याबाबतीत लेखी प्रमाणपत्र प्रस्तुत केल्यानंतर, विशेषज्ञाच्या किंवा वैद्यकीय अधिकाऱ्याच्या मुख्यालयापर्यंत आणि तेथपासून परतीचा प्रवास भत्ता मिळण्याचा हक्क राहिल.
- (३) शासकीय विशेषज्ञ किंवा पोटनियम (१), (खंड) (ब) अन्वये बोलावलेला कोणताही इतर वैद्यकीय अधिकारी यांना प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे त्या बाबतीतील लेखी प्रमाणपत्र सादर केल्यानंतर, रुग्णाच्या जागेपर्यंत जाण्यायेण्याच्या प्रवासाबद्दल प्रवास भत्ता मिळण्याचा हक्क राहिल.
- (४) जर शासकीय विशेषज्ञाने किंवा इतर वैद्यकीय अधिकाऱ्याने रुग्णाची तपासणी आपल्या रोगनिदान कक्षामध्ये (कन्सल्टिंग रुम) केली किंवा रुग्णाच्या निवासस्थानी केली तर त्याला, वैद्यकीय सल्ल्याकरिता प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्यास वाजवी वाटेल एवढी फी देण्यात येईल.

+ [(५) पोटनियम १ च्या खंड (अ) व (ब) अन्वये जो उपचार विनामूल्य मिळण्याचा हक्क शासकीय कर्मचाऱ्यांस किंवा त्याच्या कुटूंबातील व्यक्तीला असेल त्या उपचारासाठी त्याने खर्च केलेल्या कोणत्याही रकमेची प्रतिपूर्ती प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे जरूर ते प्रमाणपत्र आणि त्याच्या मागणीच्या पुष्ट्यर्थ प्रमाणपत्रे (vouchers) सादर केल्यानंतर त्याला करण्यांत येईल. परंतु प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्याला वाजवी वाटेल इतक्याच रकमेची प्रतिपूर्ती देण्यात येईल.]

+ पोटनियम (५) हा शासन निर्णय क्र. एम ए जी १०८८/४३४/ आरोग्य -१ दि. १५-११-१९८९ प्रमाणे अंतर्भूत करण्यात आला.

५. रुग्ण जेथे आजारी पडतो ती जागा म्हणजे प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे मुख्यालय नसेल तेव्हा रुग्णाला आणि प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याला प्रवास भत्ता देणे:-

- (१) रुग्ण जेथे आजारी पडतो ती जागा म्हणजे प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे मुख्यालय नसेल त्याबाबतीत -
 - (अ) रुग्णाला अशा मुख्यालयात येण्याजाण्याच्या प्रवासाबद्दल प्रवास भत्ता मिळण्याचा हक्क राहिल ;

महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१.

- (ब) जर रुग्ण इतका आजारी असेल की त्याला प्रवास करता वेणार नाही तर तो जेथे आजारी पडेल त्या ठिकाणी जाऊन प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकारी त्याची देखभाल करील आणि त्या ठिकाणी जाण्यायेण्यासाठी प्रवास भत्ता मिळण्याचा हक्क प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्यास राहिल.
- (२) (एक) पोटनियम (१) च्या खंड (अ) खालील प्रवास भत्ताविषयक अर्जाबरोबर, वैद्यकीय देखभाल आवश्यक होती अशा अर्थाचे, प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे प्रमाणपत्र असेल;
- (दोन) पोटनियम (१) च्या खंड (ब) खालील प्रवास भत्ताविषयक अर्जाबरोबर, रुग्ण हा प्रवास करण्यास असमर्थ होता अशा नवीन प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे प्रमाणपत्र असेल.

६. रुग्णासह त्याची देखभाल करणारा अधिकारी आणि त्याला अनुज्ञेय असलेला प्रवास भत्ता :-

नियम ४ आणि ५ खाली वैद्यकीय देखभालीसाठी रुग्णाला इतर कोणत्याही जागी प्रवास करावा लागला तर आणि वैद्यकीय देखभालीशिवाय त्याने प्रवास करणे असुरक्षित होईल असे प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्यास वाटले तर प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकारी एकतर स्वतः रुग्णाबरोबर त्याच्या घरापर्यंत जाऊ शकेल किंवा इतर कोणा सोबत्यास त्याच्याबरोबर पाठवण्याची व्यवस्था करू शकेल. जर हा सोबती म्हणजे शासकीय कर्मचारी असेल तर तो कामावर असताना प्रवास करित असल्याचे मानण्यात येईल आणि त्याला दैन्यावर असल्याप्रमाणे, जाण्याच्या व परतण्याच्या प्रवासाबद्दल प्रवास भत्ता घेता येईल आणि जर तो शासकीय कर्मचारी नसेल तर त्याला रुग्ण ज्या वर्गाने प्रवास करील त्या योग्य अशा वर्गाचे प्रत्यक्ष एकेरी भाडे किंवा तो स्वतः ज्या वर्गाने प्रत्यक्ष प्रवास करील अशा खालच्या वर्गाचे भाडे मिळण्याचा हक्क राहिल.

७. प्रवास भत्त्याचे दर :-

- (१) नियम ४ आणि ५ अन्वये केलेल्या प्रवासाबद्दलचा प्रवास भत्ता हा शासकीय कर्मचाऱ्यास दैन्यावर असताना अनुज्ञेय असणाऱ्या दराने देण्यात येईल.
- (२) शासकीय कर्मचाऱ्याला स्वतःस ज्या वर्गाने प्रवास करण्याचा हक्क असेल त्याच वर्गाने प्रवास करण्याचा हक्क त्याच्या कुटुंबातील व्यक्तीला राहिल.
- (३) रुग्णाच्या देखभालीसाठी बोलावलेल्या शासकीय वैद्यकीय अधिकाऱ्याव्यतिरिक्त इतर कोणत्याही विशेषशाला त्याच्या दर्जानुसार प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्यास वाजवी वाटेल अशा दराने प्रवास भत्ता मिळण्याचा हक्क राहिल.

८. शासकीय आणि अशासकीय रुग्णालयांमध्ये आंतररुग्ण म्हणून मोफत उपचार घेणाऱ्या शासकीय कर्मचाऱ्यांने खर्च केलेल्या कोणत्याही रकमेची वैद्यकीय प्रतिपूर्ती :-

- (१) रुग्णाला विनामूल्य उपचाराचा हक्क राहिल.
- (२) रुग्णावर एखाद्या रुग्णालयात आंतररुग्ण (Indoor patient) म्हणून उपचार होणे जरूर आहे असे प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्यास वाटेल त्याबाबतीत, जेथे आवश्यक त्या उपचाराच्या सोयी उपलब्ध असतील अशा शासकीय रुग्णालयात अशा उपचारासाठी रुग्णाला पाठवण्यात यावे. अशा रुग्णालयात विनामूल्य उपचार मिळण्याचा रुग्णाला हक्क राहिल.
- (३) जेथे रुग्ण आजारी पडेल त्या जिल्ह्यातील शासकीय रुग्णालयात आवश्यक त्या सोयी उपलब्ध नसतील, किंवा जेथे रुग्ण आजारी पडेल त्या ठिकाणी शासकीय रुग्णालयात जागा नसेल, किंवा उक्त रुग्णालयाच्या कर्मचारी वर्गाने जादा काम पडत असेल तर, प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकारी संबंधित जिल्ह्याच्या जिल्हा शल्यचिकित्सकाच्या पूर्वमान्यतेने आणि जिल्हा शल्यचिकित्सक हा स्वतःच प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकारी असेल त्याबाबतीत, संबंधित विभागाच्या (Division) आरोग्य उपसंचालकाच्या पूर्वमान्यतेने ही मान्यता लेखी घेण्यामुळे विलंब लागून रुग्णाच्या आरोग्याला धोका पोहोचत नसेल तर ती लेखीच घेण्यात येईल - जेथे जरूर तो उपचार पुरवणे प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याच्या मते शक्य असेल अशा ठिकाणच्या किंवा त्या ठिकाणजवळच्या (मग ते ठिकाण जिल्हाबाहेरचे असले तरी चालेल) शासकीय किंवा अशासकीय रुग्णालयात रुग्णाला पाठविले.
- (४) शासकीय रुग्णालयात उपलब्ध नसणारे विशेष प्रकारचे उपचार पुरवणाऱ्या अशासकीय रुग्णालयात एखाद्या रुग्णाला पाठवणे त्याच्या हिताच्या दृष्टीने अत्यंत आवश्यक आहे असे प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्यास वाटेल त्याबाबतीत तो, मुंबई मध्ये महाराष्ट्र शासनाच्या आरोग्य सेवा संचालकाच्या पूर्वमान्यतेने, आणि मुफसल क्षेत्रात, संबंधित जिल्ह्याच्या जिल्हा शल्यचिकित्सकाच्या पूर्वमान्यतेने आणि जिल्हा शल्यचिकित्सक हा स्वतःच प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकारी असेल त्याबाबतीत, संबंधित विभागाच्या आरोग्य सेवा उपसंचालकाच्या पूर्वमान्यतेने, ही मान्यता लेखी घेण्यामुळे विलंब लागून रुग्णाच्या आरोग्याला धोका पोहोचत नसेल तर ती लेखीच घेण्यात येईल. विशेष उपचारासाठी शासनाने मान्यता दिलेल्या सर्वात जवळच्या अशासकीय रुग्णालयात रुग्णाला पाठविले.

(५) पोटनियम (१), (२), (३) आणि (४) अन्वये जो उपचार विनामूल्य मिळण्याचा हक्क शासकीय कर्मचाऱ्याला किंवा त्याच्या कुटूंबातील व्यक्तीला असेल त्या उपचारासाठी त्याने खर्च केलेल्या कोणत्याही रकमेची प्रतिपूर्ती, प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे जरूर ते प्रमाणपत्र आणि त्याच्या मागणीच्या पृष्ठ्यर्थ प्रमाणके (Vouchers) सादर केल्यानंतर, त्याला करण्यात येईल; परंतु प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्यास वाजवी वाटेल एवढ्याच रकमेची शासन प्रतिपूर्ती करील.

+ [(६) पोट- नियम (१), (२) (३) (४) अन्वये सर्वात जवळच्या शासकीय रुग्णालयात किंवा अशासकीय रुग्णालयात पाठविलेल्या रुग्णास, प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे त्याबाबतीतील लेखी प्रमाण पत्र प्रस्तुत केल्यानंतर शासकीय किंवा अशासकीय रुग्णालयात जाण्यायेण्याच्या प्रवासाबद्दल प्रवासभत्ता मिळेल.]

+ पोटनियम (६) हा शासन निर्णय क्र. एम.ए. जी. १०८८/४३४/आरोग्य -९ दि. १५-११-१९८९ प्रमाणे अंतर्भूत करण्यात आला.

९. रुग्णांच्या निवासस्थानी उपचार करणे :-

(१) योग्य ते शासकीय रुग्णालय नाही किंवा दूर अंतरावर आहे किंवा त्याचा आजार तीव्र स्वरूपाचा आहे या कारणास्तव प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याच्या मते रुग्णावर नियम ८ च्या पोटनियम (२) मध्ये तरतूद केल्याप्रमाणे उपचार करता येत नसतील तर, रुग्णांच्या निवासस्थानी उपचार देता येईल.

(२) जेव्हा पोटनियम (१) अन्वये रुग्णावर त्याच्या निवासस्थानी उपचार करण्यात येईल तेव्हा त्याला नियम ८ च्या पोटनियम (२) अन्वये विनामूल्य असा जो उपचार मिळण्याचा हक्क प्राप्त झाला असता त्या उपचाराच्या खर्चाइतकी रक्कम, अशा उपचारावर त्याने केलेल्या खर्चादाखल मिळण्याचा हक्क राहिल, मात्र आहारावरील खर्च यातून वगळण्यात येईल आणि प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे प्रमाणपत्र आणि प्रमाणके (Vouchers) सादर करावा लागतील.

(३) पोटनियम (२) खालील अनुज्ञेय अण्णान्या रकमेची मागणी करताना, पूढील गोष्टी नमूद करणारे वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे लेखी प्रमाणपत्र मागणीबरोबर पाठविण्यात येईल.

(अ) पोटनियम (१) मध्ये उल्लेख केलेले मत असण्याची कारणे; आणि (ब) पोटनियम (२) मध्ये उल्लेख केलेल्या उपचाराचा खर्च.

नियम १० - औषधे पुरवणे आणि . . . प्रतिपूर्ति करणे

१७

१०. औषधे पुरवणे आणि दवाखान्यात आणि रुग्णालयात उपलब्ध नसलेल्या औषधांच्या रकमेची प्रतिपूर्ति करणे :-

प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याने विहित केलेली सर्व औषधे शक्यतोवर रुग्णावर जेथे उपचार करण्यात येईल त्या ठिकाणच्या शासकीय रुग्णालयातून किंवा दवाखान्यातून देण्यात येतील .

परंतु, जेव्हा एखादे औषधे, लस रक्तजल (Sera) किंवा इतर उपचारविषयक पदार्थ अशा रुग्णालयात सर्वसाधारणपणे उपलब्ध नसतील तेव्हा शासकीय कर्मचारी ती प्रथम खरेदी करू शकेल आणि नंतर त्याला, प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे प्रमाणपत्र आणि जरूर ती प्रमाणके सादर केल्यानंतर शासनाकडून त्याची प्रतिपूर्ती केली जाईल.

टीप:- जे पदार्थ औषधे नसून प्रामुख्याने अन्नाच्या स्वरूपाचे, शक्तिवर्धक (टॉनिके) किंवा प्रसाधनविषयक पदार्थ आहेत त्याच्या खर्चाची प्रतिपूर्ती या नियमाखाली अनुज्ञेय नाही. हे पदार्थ अन्नविषयक पदार्थ, शक्तिवर्धक (टॉनिके) किंवा प्रसाधनविषयक पदार्थ आहेत की नाहीत हे ठरवण्यासाठी भारत सरकारने आपल्या कर्मचाऱ्याकरिता तयार केलेल्या यादीचा अवलंब करण्यात येईल.

११. वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीच्या मागण्या सादर करणे :-

(१) या नियमाखाली अनुज्ञेय असणाऱ्या प्रतिपूर्तीच्या सर्व मागण्या, संबंधीत शासकीय कर्मचाऱ्याच्या नियंत्रक प्राधिकाऱ्याकडे, वैद्यकीय देखभाल किंवा उपचार पूर्ण झाल्यापासून एक वर्षाच्या आत, सादर करण्यात येतील आणि त्या संबंधित शासकीय कर्मचाऱ्याचे भत्ते व मानधन ज्या लेखाशीर्षाखाली खर्च घालण्यात येत असेल त्याच लेखाशीर्षाखाली खर्च घालण्यात येतील.

(२) संबंधीत शासकीय कर्मचाऱ्याच्या प्रवासभत्ता बिलांवर प्रतिस्वाक्षरी करण्यास सक्षम असणारे नियंत्रक प्राधिकारी प्रतिपूर्तीच्या सर्व मागण्यांवर प्रतिस्वाक्षरी करतील, अशा सर्व मागण्याच्या पुष्ट्यर्थ आवश्यक ती बिले, प्रमाणके, प्रमाणपत्रे इत्यादी सादर करण्यात येतील. नियंत्रक प्राधिकारी प्रतिस्वाक्षरी करण्यापूर्वी या मागण्या नियमानुसार अनुज्ञेय आहेत याविषयी आपली खात्री करून घेतो.

१२. वैद्यकीय देखभालीच्या संबंधात केलेला परंतु त्यात समाविष्ट न केलेले, सेवांवरील खर्च :-

(१) या नियमानुसार विनामूल्य वैद्यकीय देखभाल व उपचार मिळण्याचा हक्क असणाऱ्या रुग्णाच्या वैद्यकीय देखभालीच्या किंवा उपचाराच्या संबंधात केलेल्या

महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१.

सेवांवर केलेला परंतु त्यात समाविष्ट न होणारा खर्च प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकारी ठरवील व तो खर्च रुग्णाकडून भरण्यात येईल.

- (२) वैद्यकीय देखभाल किंवा उपचार यात एखादा सेवेचा समावेश होतो किंवा नाही असा कोणाताही प्रश्न उपस्थित झाला तर तो महाराष्ट्र शासनाच्या आरोग्य सेवा संचालकाकडे विचारार्थ पाठवण्यात येईल व आरोग्य सेवा संचालक आवश्यक तर तो शासनाकडे पाठवील. शासनाचा निर्णय अंतिम राहिल.

१३. मोफत वैद्यकीय देखभालीसाठी उत्तर प्रदेश, मध्य प्रदेश आणि ओरिसा शासनाशी केलेली परस्पर व्यवस्था :-

महाराष्ट्र शासनाने, उत्तर प्रदेश, मध्य प्रदेश, आणि ओरिसा याच्या शासनाशी, त्या त्या शासनाच्या रुग्णात्म्यामध्ये शासकीय कर्मचाऱ्यांची वैद्यकीय देखभाल व त्यांच्यावर उपचार विनामूल्य करण्यासंबंधी पुढील शर्तीवर आपसात व्यवस्था केली आहे:-

- (१) एका शासनाचा कर्मचारी इतर राज्याच्या प्रदेशात कामासाठी राहिला असेल किंवा प्रवास करित असतांना आजारी होईल अशाच बाबतीत विनामूल्य वैद्यकीय उपचार (विशेष औषधांचा खर्च वगळून) मर्यादीत राहतील.
- (२) शासकीय कर्मचारी रजा घेऊन अन्य कोणत्याही राज्यात जातील अशा बाबतीत किंवा स्वतःच्या निवडीनुसार विशिष्ट वैद्यकीय अधिकाऱ्यांचा सल्ला घेण्यासाठी किंवा विशिष्ट संस्थेत उपचार करून घेण्यासाठी प्रवास करील त्याबाबतीत ही व्यवस्था लागू होणार नाही.

१४. कुटूंबातील व्यक्तींची संख्या :-

ज्यांना ३ पेक्षा कमी मुले असतील अशा कुटूंबानी ३ जिवंत मुलांइतके आपले कुटूंब मर्यादीत ठेवलेले नसेल किंवा त्यांना ३ पेक्षा जास्त जिवंत मुले असतील अशा कुटूंबानी आपले कुटूंब सध्या आहे एवढेच मर्यादीत ठेवलेले नसेल अशा कुटूंबांना, वरील नियमानुसार शासकीय कर्मचाऱ्यांना आणि त्यांच्या कुटूंबियांना मिळणाऱ्या विनामूल्य वैद्यकीय उपचारासंबंधीच्या सवलती मिळणार नाहीत.

टीप:- हा नियम १५ ऑगस्ट १९६८ पासून अंमलात आला आहे.

१५. निर्बीजीकरण शस्त्रक्रिया केल्यानंतर त्या व्यक्तीला विनामूल्य वैद्यकीय उपचार अनुज्ञेय असणे :-

राज्यामध्ये कुटूंब नियोजन कार्यक्रम कार्यान्वित करण्यासाठी मंत्रिमंडळाच्या उप- समितीने दिलेल्या अहवालावर आधारित कुटूंब नियोजन कार्यक्रमाच्या संबंधातील शासनाच्या धोरणानुसार १५ ऑगस्ट १९६८ रोजी ज्याची ३ पेक्षा अधिक मुले जिवंत आहेत अशा आईवडिलांनी (स्त्री-पुरुषांनी) त्या तारखेनंतर त्यांच्या कुटूंबातील व्यक्तींची संख्या आणखी वाढविली असली तरी

सुध्दा. जी १५ ऑगस्ट १९६८ पूर्वी जन्मलेली आहेत अशा मुलांना वैद्यकीय सोयी मिळण्याच्या हक्कास कोणतीही बाधा येता कामा नये. आईवडिलांना तसेच ठरवून दिलेल्या मर्यादेपेक्षा अधिक असलेल्या जादा मुलाला विनामुल्य वैद्यकीय उपचारासंबंधीच्या सवलती मिळणार नाहीत. विनामुल्य वैद्यकीय उपचाराच्या सवलती मिळण्याचा ज्यांना हक्क होता अशा मुलांना अनुज्ञेय असलेल्या विनामुल्य वैद्यकीय उपचाराच्या सोयी मिळण्याचे चालूच राहिल. परंतु जननक्षम गटात असतांना जर आईवडिलांनी (शासकीय कर्मचारी किंवा त्याची पत्नी) निर्बीजीकरणाची शस्त्रक्रिया करून घेतली असेल आणि अशी शस्त्रक्रिया जेथे करण्यात आली त्या रुग्णालयाच्या किंवा दवाखान्याच्या प्रभारी असलेल्या सक्षम वैद्यकीय प्राधिकाऱ्याचे तशा अर्थाचे प्रमाणपत्र सादर केले असेल तर शस्त्रक्रिया केल्याच्या तारखेपासून वैद्यकीय सवलती मिळण्याचा त्यांना पुन्हा हक्क राहिल. परंतु ठरवून दिलेल्या मर्यादेहून अधिक असलेल्या मुलास/ मुलांना अशा सवलती मिळणार नाहीत.

१५ अ. मोफत वैद्यकीय उपचारासाठी कर्मचाऱ्यास अपात्र ठरवण्यात आल्यानंतर, त्याने निर्बीजीकरण शस्त्रक्रिया करून घेतल्यास, त्यानंतर त्यास मोफत वैद्यकीय उपचारासाठी पात्र ठरवणे :-

शासकीय कर्मचाऱ्यास मोफत वैद्यकीय उपचारासाठी अपात्र ठरवण्यात आल्यानंतर त्याने निर्बीजीकरण शस्त्रक्रिया करून घेतल्यास, उक्त कालावधीत वैद्यकीय देखभालविषयक नियमाचा कोणत्याही प्रकारे भंग झालेला नसल्यास, त्या शासकीय कर्मचाऱ्यास आणि त्याच्या विवाहसाथीस (स्पाऊस) त्यास वरीलप्रमाणे अपात्र ठरविण्यात आल्याच्या तारखेपासून मोफत वैद्यकीय उपचार मिळण्याचा हक्क प्राप्त झाल्याचे समजण्यात आले पाहिजे.

निकडीच्या परिस्थितीमध्ये खाजगी रुग्णालयांमध्ये केलेले आंतर उपचार परदेशात केलेले उपचार, विशेषज्ञानी केलेले उपचार आणि यांची प्रतिपूर्ती, साधनसामग्री आणि उपयंत्रे यावरील खर्चाची प्रतिपूर्ती :-

(१) शासकीय कर्मचाऱ्याने १८ विशेष आजारांच्याबाबतीत निकडीच्या परिस्थितीमध्ये काही प्रमाणात खाजगी रुग्णालयांमध्ये घेतलेल्या आंतर उपचाराकरिता त्याने केलेल्या वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीचा हक्क आहे.

शासन निर्णय, क्रमांक एमएजी - १०८१/ ४९०७/ पीएच- ९-अ, दि. १९-१०-८३ च्या परिच्छेद ३ मध्ये नमूद केलेल्या दरानुसार, शासकीय रुग्णालयातील शुश्रूषालयीन दरांच्या ५० टक्के रक्कम वसूल करून "रुग्णालयात ठेवण्यावर" (हॉस्पिटलायझेन) झालेल्या खर्चाची प्रतिपूर्ती करण्यात आली पाहिजे.

या उपचाराच्या वैद्यकीय प्रतिपूर्तीच्या मागण्या परिशिष्ट चार आणि पाच मधील "क" व "ड" ह्या विहित नमुन्यामध्ये सादर करण्यात आल्या पाहिजेत.

- (२) राज्य शासकीय रुग्णालयांमध्ये ज्या रोगासाठी अद्यापि पुरेशा सोयी नाहीत अशा दिनांक २९-४-८५ च्या शासन निर्णयात जादा दाखल केलेल्या पुढील आजाराच्या बाबतीत, राज्य शासकीय कर्मचार्यांना स्वतःला दिनांक २९-४-१९८५ च्या शासन निर्णयातील परिच्छेद ५ मधील सूचीत दिलेल्या खाजगी रुग्णालयांमध्ये विशेषज्ञाकडील उपचाराचा फायदा घेता येईल.

(एक) उपमार्ग साधक हृदय शस्त्रक्रिया (बायपास कोरोनरी सर्जरी)

(दोन) मूत्रपिंड रोपण

(तीन) अर्क्ताचा कर्करोग

(चार) हृदयावरील शस्त्रक्रिया

अशा प्रकरणामध्ये प्रवासावरील खर्च वगळता, ज्या रुग्णालयांमध्ये उपचार घेण्यात आले अशा संबंधीत रुग्णालयाने आकारलेल्या संपूर्ण खर्चाची प्रतिपूर्ती करून देण्यात आली पाहिजे.

- (३) ज्या आजारासाठी भारतातील उपचारासाठी ज्या सोयी व्यापक प्रमाणात सुस्थापित झालेल्या नाहीत आणि आजारासाठी जे विदेशी उपचार उपलब्ध असल्याचे समजण्यात येते अशा सोयीसाठी, संचालक, आरोग्य सेवा यांच्या अध्यक्षतेखालील समितीने निश्चित केलेल्या आजाराच्या बाबतीत वैद्यकीय खर्चाच्या परिपूर्तीस परवानगी देण्यात आलेली आहे. ही परिपूर्तीची रक्कम असे उपचार भारतात मुंबई येथील बाम्बे हॉस्पिटलमध्ये घेण्यास आले असते तर जो खर्च आला असता त्या खर्चाएवढी मर्यादीत असावी.

अशा प्रकरणामधील विमान प्रवासाच्या भाड्याच्या प्रतिपूर्ती संबंधीचा विचार करण्यात येणार नाही. अशी अपवादात्मक प्रकरणे शासन निर्णय क्रमांक एमएजी - १०८४/४१५७/सीआर-१५६/पीएच - ९ ए, दिनांक २९-४-८५ च्या परिच्छेद १ (३) मध्ये नमूद केलेली आहेत.

- (४) शासकीय कर्मचार्यांमध्ये घेतलेल्या उपचारासाठी ज्याची अत्यंत आवश्यकता आहे अशी किमती उपयंत्रे व साधनसामग्री खरेदी करण्यावर झालेल्या खर्चाच्या प्रतिपूर्तीस परवानगी देण्यात आली आहे.
- (५) टाटा रुग्णालयामध्ये कर्करोगावर केलेल्या उपचारासाठी झालेल्या संपूर्ण वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती चालू ठेवण्यात आली पाहिजे. तथापि उपचारसाठी रुग्णालयात ठेवण्यावर (हॉस्पिटलॉयझेशन) झालेला खर्च पोस्ट-नियम (१) मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे विनियमित करण्यात येईल.

(हा नियम वाच्यतांना कृपया भाग - २ मधील शासन निर्णय वाचावे.)

१७. वैद्यकीय प्रतिपूर्तीच्या पूर्वीच्या पध्दतीचे सुलभीकरण:-

शासकीय कर्मचाऱ्याला वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती मिळण्यात होणारा विलंब टाळण्यासाठी वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीची पूर्वीची कार्यपध्दती सुलभ करण्यात येत आहे. प्रमाणकावर प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याने प्रतिस्वाक्षरी करण्याची आवश्यकता नाही.

प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकारी नमुना (यथास्थिती) "अ" किंवा "ब" मध्ये एक प्रमाणपत्र देईल आणि त्या प्रमाणपत्राच्या आधारे, शासकीय कर्मचारी बाजारातून औषधे व उपयंत्रे खरेदी करू शकेल आणि त्याची खर्चाच्या प्रतिपूर्तीची मागणी, परिशिष्ट "दोन" आणि "तीन" मध्ये दिलेल्या नमुना "अ" किंवा "ब" मध्ये प्रमाणकासह सादर करू शकेल.

१८. हृदय शस्त्रक्रिया, मूत्रपिंड रोपण शस्त्रक्रिया, रक्ताचा कर्करोग आणि उपमार्ग साधक हृदय शस्त्रक्रिया (बायपास कॉरोनरी सर्जरी) यासाठी आगाऊ रक्कम देणे :-

शासकीय कर्मचाऱ्यांना, हृदय शस्त्रक्रिया, मूत्रपिंड रोपण शस्त्रक्रिया, रक्ताचा कर्करोग आणि उपमार्ग साधक हृदय शस्त्रक्रिया (बायपास कॉरोनरी सर्जरी) याच्या बाबतीत उपयंत्रे आणि किमती औषधे खरेदी करता येण्यासाठी शासकीय कर्मचाऱ्यांना सहाय्य देण्यासाठी रुपये + [७५,०००] एवढी आगाऊ रक्कम, किंवा उपयंत्रे आणि किमती औषधे यांवरील प्रत्यक्ष खर्च, यापैकी जो कमी असेल तेवढ्या खर्चाची रक्कम मंजूर करण्यात आली आहे.

+ बरील आगाऊ रकमेची मर्यादा रु. ७५०००/- पर्यंत शासन निर्णय क्र. एम. ए. जी. १०९५/सी आर -४५/ आरोग्य -७ दि. १५-११-१९९७ प्रमाणे वाढविण्यात आली आहे. आधी ही मर्यादा रु. ४५०००/- एवढी होती.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या नावाने व आदेशानुसार.

व्ही. श्रीनिवासन,
शासनाचे सचिव.